

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/171116,W-audycji-Przystanek-Historia-w-Polskim-Radiu-o-wystawie-IPN-poswieco nej-Polakom.html>
24.04.2024, 22:00

W audycji „Przystanek Historia” w Polskim Radiu o wystawie IPN poświęconej Polakom w ZSRS - 28 września 2022

Program I Polskiego Radia, godz. 19.30

„Przystanek Historia” w Polskim Radiu

Wystawa „Zostali na Wschodzie. Polska inteligencja w ZSRS 1945–1991” przypomina przedstawicieli elit polskich, którzy po 1945 roku pozostali na terenie ZSRS. Jedni nie chcieli, a inni nie mogli osiąść w powojennej Polsce. Podjęli misję przeciwstawiania się sowietyzacji, ocalenia języka, kultury, przechowania wiary i tradycji katolickich. „Nie zabiegali o honory, nie liczyli na orderzy czy wyrazy uznania” – podkreślają autorzy wystawy.

– Cała polska inteligencja z Kresów Wschodnich nie chciała wyjeżdżać, część została zmuszona do tego przez władze sowieckie poprzez aresztowania i postawienie alternatywy, że „albo wyjedziesz na Wschód albo jedziesz na granice nowej Polski” – mówił na antenie Programu 1 Polskiego Radia Adam Hlebowicz, dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN. – Ci, którzy pozostali, podjęli decyzje samodzielnie, ale nie wszyscy. Były osoby, które chciały wyjechać kilka lat po wojnie, ale wtedy okazało się, że jest to niemożliwe – opowiadał.

Tragiczne losy polskiej inteligencji

Przedstawiciele polskich elit byli ludźmi, których imperium rosyjskie nie tolerowało. – Losy Polaków były trudne a losy inteligencji w szczególności, dlatego, że jako elita i ci, którzy przewodzą duchowo narodowi, byli poddawani szczególnie takiemu naciskowi, represjom. Ta decyzja o pozostaniu m.in. profesorów, doktorów, naukowców, nauczycieli to była decyzja na przekór wszystkiemu, co się działo – podkreśla gość Jedyńki. – Często to podtrzymywanie języka, kultury polskiej było narażone na represje, zatem ten wybór był bardzo trudny – dodaje.

Słownik z sylwetkami przedstawicieli polskich elit

Wystawa jest uzupełnieniem wydawanej od 2021 roku wielotomowej publikacji IPN [Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945-1991](#). Słownik prezentuje sylwetki kapłanów, nauczycieli, naukowców i innych przedstawicieli elit polskich, którzy po 1945 r. pozostali na terenie ZSRS. Pierwszy tom słownika zawiera osiemdziesiąt biogramów. – Jest to dzieło ukazujące się od zeszłego roku, teraz mamy drugi tom, a planowane są dwa, trzy kolejne – zapowiada Adam Hlebowicz. – Przytaczamy kilkaset życiorysów, ale tych ludzi możemy liczyć w tysiącach – stwierdza. – Gdyby nie polska inteligencja, to dzisiaj nie mówilibyśmy o Polakach i polskości na Wschodzie. Dzięki nim ona przetrwała w różnym wymiarze, gdyż nie chodziło tylko o znajomość języka polskiego, ale także ratowanie cmentarzy, zabytków, kościołów czy pałaców – podkreśla gość audycji.

Wystawę otwarto w przeddzień 83. rocznicy agresji rosyjskiej na Polskę na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie.

Ponadto w audycji:

- Książka [Szucha 25. Pierwsze ministerstwo wolnej Polski](#) autorstwa Grzegorza Miki i Patryka Pleskota ukazuje niezwykle dziedzictwo architektoniczne siedziby Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz jej losy na tle burzliwych wydarzeń XX w. Gmach ministerstwa to pierwsza wzniesiona od podstaw siedziba ministerialna w II RP. Budynek odznacza się wysokim materialnym standardem i jest przykładem nowoczesnej architektury sięgającej do tradycji klasycznej i akademickiej. Unikatowe są wnętrza gmachu utrzymane w stylistyce polskiego art déco. W czasie II wojny światowej w siedzibie ministerstwa ulokowano niemiecki Urząd Komendanta Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa Dystryktu Warszawskiego. Od tamtej pory adres Szucha 25 kojarzy się z miejscem męczeństwa Polaków i jest symbolem martyrologii narodu polskiego oraz niemieckiego terroru okupacyjnego. O dziejach gmachu ministerstwa rozmawialiśmy z jednym z autorów książki. Z Justyną Majchrzak rozmawiał dr hab. Patryk Pleskot z Oddziałowego Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie.
- Generał Władysław Anders w oczach córki. Wypowiedź w 130. rocznicę urodzin gen. Władysława Andersa
- Informacje o wydarzeniach organizowanych przez IPN oraz ciekawych artykułach na portalu [przystanekhistoria.pl](#)

► [POSŁUCHAJ](#)

- [Poprzednia audycja: „Przystanek Historia”, 14 września 2022](#)
- [Odcinki archiwalne na portalu przystanekhistoria.pl](#)

* * *

Cykl audycji „Przystanek Historia” jest realizowany wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Program I Polskiego Radia. Rozmowy poświęcone są ważnym wydarzeniom, które wpłynęły na dzieje Polski w XX wieku oraz ludziom, którzy tę historię tworzyli.